

# Jezični purizam u Banovini Hrvatskoj

---

Stanić, Sanja

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:779096>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2023-12-10**



**FILOZOFSKI FAKULTET**  
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)



Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku  
Filozofski fakultet  
Preddiplomski studij hrvatskog jezika i književnosti

Sanja Stanić

**Jezični purizam u Banovini Hrvatskoj**

Završni rad

Mentorica: izv. prof.dr.sc. Jadranka Mlikota

Sumentorica: dr. sc. Maja Glušac

Osijek, 2016.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku  
Filozofski fakultet Osijek  
Odsjek za hrvatski jezik i književnost  
Preddiplomski studij hrvatskog jezika i književnosti

Sanja Stanić

**Jezični purizam u Banovini Hrvatskoj**

Završni rad

Znanstveno područje humanističkih znanosti, polje filologija, grana kroatistika

Humanističke znanosti, Filologija, Kroatistika

Mentorica: izv. prof.dr.sc. Jadranka Mlikota

Sumentorica: dr. sc. Maja Glušac

Osijek, 2016.

## SADRŽAJ

1. UVOD.....	5
2. JEZIČNE PRILIKE U DOBA BANOVI NE HRVATSKE.....	7
3. KRSTIĆ-GUBERININE RAZLIKE.....	10
4. HRVATSKI PRAVOPISNI RJEČNIK IVANA ESIHA.....	13
5. USPOREDBA RAZLIKA I HRVATSKOG PRAVOPISNOG RJEČNIKA.....	15
5.1.Srbizmi zamijenjeni hrvatskim riječima u <i>Razlikama</i> i <i>Hrvatskom pravopisnom rječniku</i> .....	15
5.2.Srbizmi koji u <i>Hrvatskom pravopisnom rječniku</i> nisu zabilježeni istom hrvatskom zamjenom kao u <i>Razlikama</i> .....	18
5.3.Dijalektizmi u <i>Razlikama</i> i <i>Hrvatskom pravopisnom rječniku</i> .....	20
6. ZAKLJUČAK.....	23
7. LITERATURA.....	24
8. GRAĐA.....	25

## SAŽETAK

U radu se opisuju dva puristička savjetnika nastala za vrijeme Banovine Hrvatske: *Razlike između hrvatskoga i srpskoga književnog jezika* Petra Guberine i Krune Krstića (1940.) te *Hrvatski pravopisni rječnik za pravilnost i čistoću hrvatskoga jezika* Ivana Esiha (1940.). U vrijeme dvoimene kraljevine skrb o jezičnoj čistoći postaje iznimno velika, čemu su uvelike doprinijela spomenuta dva jezična priručnika. Najprije se posebno razmatra svaki od priručnika, a zatim se donosi njihova usporedba kako bi se utvrdile sličnosti i razlike u poimanju jezične čistoće. Naposljetku će se utvrditi i njihova aktualnost danas.

Ključne riječi: Banovina Hrvatska, jezični purizam, hrvatski jezik, srpski jezik, razlike

## 1. UVOD

U radu se opisuju dva jezična savjetnika: *Razlike između hrvatskoga i srpskoga književnog jezika* Petra Guberine i Krune Krstića<sup>1</sup> te *Hrvatski pravopisni rječnik za pravilnost i čistoću hrvatskoga jezika* Ivana Esiha.<sup>2</sup> Spomenuti će priručnici biti u središtu istraživanja jezičnog purizma u razdoblju postojanja Banovine Hrvatske. Kada je riječ o jezičnom purizmu, odmah treba napomenuti kako je u banovinsko vrijeme riječ o posebnoj vrsti jezičnog purizma, tj. o početcima razlikovnoga opisa dvaju jezika: hrvatskoga i srpskoga. Najprije će se prikazati jezične prilike za vrijeme Banovine Hrvatske kada su u pitanju i hrvatski i srpski jezik te vrlo nepovoljan sociopolitički položaj hrvatskoga jezika prije banovinskoga razdoblja.

Naime, u razdoblju od stvaranja Kraljevine Jugoslavije<sup>3</sup> do Banovine Hrvatske nastojao se stvoriti jedan srpsko-hrvatski jezik, zajednički jezik Hrvata i Srba, ali je težnja za zajedničkim jezikom bila lažna, a srpski je jezik preuzeo glavnu ulogu. Međutim, među hrvatskim se jezikoslovcima javila težnja za očuvanjem hrvatskoga jezika, isticanjem njegove samostalnosti i jezičnih osobitosti, kao i isticanje razlika između hrvatskoga i srpskoga jezika (Rišner, 2006.: 377.). Među prvima koji su nastojali dokazati posebnosti hrvatskoga književnog jezika na fonološkoj, morfološkoj, sintaktičkoj i leksičkoj razini bili su Kruno Krstić i Petar Guberina u spomenutim *Razlikama*. Naime, taj se jezični priručnik sastoji od dvaju dijelova: Guberinine *Lingvističke rasprave o hrvatskom književnom jeziku* i *Rječnika razlika između srpskoga i hrvatskoga književnog jezika* koji zajednički potpisuju. U prvom se dijelu priručnika donose razlike između hrvatskoga i srpskoga jezika na svim jezičnim razinama, a u nastavku se donosi razlikovni rječnik, prvi do tada, u kojem autori jasno razdvajaju riječi koje pripadaju srpskom, odnosno hrvatskom jeziku.

Drugi je važan priručnik, koji je nastojao skrbiti o čistoći hrvatskoga jezika, *Hrvatski pravopisni rječnik* Ivana Esiha. Esih se nastoji pobrinuti za pravilnost i ljepotu hrvatskoga jezika, otporu tuđica te oslanjanju na narodni jezik (Esih, 1940.: 5.).

---

<sup>1</sup>U daljnjem tekstu navodi se skraćeno: *Razlike*.

<sup>2</sup>U daljnjem tekstu navodi se skraćeno: *Hrvatski pravopisni rječnik*.

<sup>3</sup> Kraljevina Jugoslavija naziv je za monarhiju koja je obuhvaćala područje Slovenije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Srbije, Crne Gore i Makedonije. Nastala je preimenovanjem Kraljevstva SHS u Kraljevinu Jugoslaviju 1929., a prestala je postojati 1941. uspostavom Demokratske Federativne Jugoslavije. Na čelu je Kraljevine Jugoslavije bio Aleksandar I. Karađorđević koji donosi Zakon o nazivu države Kraljevina Jugoslavija, a za njegove vladavine ukinute su nacionalne posebnosti i stvorena je jugoslavenska nacija s jugoslavenskim jezikom kao službenim. ([https://hr.wikipedia.org/wiki/Kraljevina\\_Jugoslavija](https://hr.wikipedia.org/wiki/Kraljevina_Jugoslavija), posjećeno 20. kolovoza 2016.).

U nastavku se rada donosi usporedba navedenih purističkih priručnika objavljenih u Banovini Hrvatskoj tako što će se najprije prikazati popis srbizama koji su i u Krstić-Guberininim *Razlikama* i u Esihovu *Hrvatskom pravopisnom rječniku* zamijenjeni hrvatskim riječima. Utvrdit će se i razlike među priručnicima, i to u popisu srbizama koji u Esihovu priručniku nisu zabilježeni istom hrvatskom zamjenom kao u Krstić-Guberininim *Razlikama*. Na taj će se način provjeriti bliskost shvaćanja jezičnog purizma u oba priručnika, a na kraju će se iznijeti popis riječi koje Krstić i Guberina svrstavaju u riječi iz dijalekata te će se utvrditi kakav je Esihovodnos prema dijalektizmima te je li u svom priručniku i za njih predložio zamjene.

Nakon banovinskoga razdoblja slijedi razdoblje Nezavisne Države Hrvatske, a nakon toga i osnivanje jugoslavenske države. Rad na kraju donosi odgovor i na pitanja koliko su ova dva priručnika bila u upotrebi tijekom 20. st., jesu li prihvaćena u kasnijim državotvornim zajednicama te kakvu su ulogu odigrala u hrvatskom jezikoslovlju 20. stoljeća.

## 2. JEZIČNE PRILIKE U DOBA BANOVINE HRVATSKE

Prije nastanka Banovine Hrvatske srpski jezik nametnut je kao službeni na prostoru čitave jugoslavenske države, a zastupljenost je hrvatske sastavnice u njemu sačuvana samo formalno u nazivu srpsko-hrvatsko-slovenački jezik. Pojava drugog izdanja Maretićeve *Gramatike i stilistike hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*, bez hrvatskih književnih izvora, odgovarala je beogradskoj unitarnoj jezičnoj politici jer se stvarao lažan dojam istovjetnosti dvaju jezika (Bašić, 2000.: 126.). Namjere beogradske unitarne jezične politike idu u smjeru da hrvatski jezik prihvati srbizme pa bi s vremenom hrvatski jezik, vjerojatno, nestao iz zajedničkog naziva jezika. Nasuprot tomu, Hrvati su se protivili prihvaćanju srbizama, a o čemu svjedoči i pitanje Krune Krstića u članku *Hrvatski književni jezik*:<sup>4</sup> „Ako već vjerujete da postoji jedan jedini književni jezik Srba i Hrvata, stvoren nekada zajedničkim naporima jednih i drugih, odakle onda, po Bogu to, da mi moramo uzeti od alfe do omega ono, što vi na svojoj strani izgradiste, a odreći se svega onoga, što mi na svojoj strani načinismo?“ (Krstić, 1940.: 1. – 2., navedeno prema: Samardžija, 1999.: 49. – 54.).

Naime, hrvatski je jezik i prije osnutka Banovine Hrvatske bio u neravnopravnom položaju prema srpskom, a stanje je 1929. godine postalo još nepovoljnije nakon što je hrvatska pravopisna tradicija nasilno ujednačena s Belićevom srpskom.<sup>5</sup> Osnivanje Društva za srpskohrvatski jezik<sup>6</sup> s hrvatske je strane dočekano s nezadovoljstvom jer je bilo jasno kamo vodi proglašavanje hrvatskih jezičnih posebnosti provincijalnim. Budući da pojedinačni otpor nije bio dostatan, u Zagrebu se osniva Društvo Hrvatski jezik koje se pokušalo oduprijeti opasnosti od jezične unifikacije. Istoimeni je časopis, pod uredništvom Stjepana Ivšića, bio kratka vijeka zbog Ivšićevih previsokih stručnih kriterija, kao i zbog činjenice da bi se uredništvo vrlo teško moglo uspješno suprotstaviti zagovornicima srpskohrvatskog jezika zbog potpuna zanemarivanja sociolingvističke strane odnosa između hrvatskog i srpskog jezika (Samardžija, 2004.:209.). Poznato je da je Jozo Dujmušić poslao uredniku časopisa Stjepanu Ivšiću svoje priloge za suradnju koji su bili sociolingvističke naravi, ali

---

<sup>4</sup> Krstić, Kruno. 1940. *Hrvatski književni jezik*, Obzor, br. 50, str. 1. – 2.

<sup>5</sup> Ujednačivanje hrvatske i srpske pravopisne tradicije provedeno je *Pravopisnim uputstvom za sve osnovne, srednje i stručne škole Kraljevine SHS*. Uputstvo je nakon prvih deset godina „srpsko-hrvatsko-slovenačkoga“ jezičnoga zajedništva izdalo Opšte odelenje Ministarstva prosvete Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca te se smatra najvažnijim službenim aktom nove države. Više vidi u Bašić, 2008.: 209.

<sup>6</sup> Društvo za srpskohrvatski jezik osnovano je u Beogradu 1931., a 1932. počelo je izdavati časopis *Naš jezik*. Na hrvatskoj su strani dočekani s nezadovoljstvom zbog neprikrivenih unitarističkih jezično-političkih nazora uredništva novoga časopisa na čelu s Aleksandrom Belićem.



nijedan prilog nije objavljen.<sup>7</sup> Međutim, pojavom časopisa *Hrvatski jezik* u hrvatskoj se kulturi budi interes za pitanje hrvatskog jezika, njegove pravilnosti i čistoće, što je, uostalom bila i svrha osnovanom Društvu: njegovanje hrvatskoga jezika, tj. njegovo unapređivanje, čuvanje njegova duha i nastojanje oko pravilne njegove upotrebe“ (Samardžija, 2006.: 16.). Iako je časopis bio kratka vijeka, nasreću nakon sporazuma Cvetković-Maček 1939. godine, mijenjaju se političke prilike te se mijenja, tj. poboljšava položaj hrvatskoga jezika (Samardžija, 2004.: 186.). Skrb su tada o hrvatskom jeziku preuzeli pristaše Pokreta za hrvatski književni jezik pod vodstvom Blaža Jurišića u čijem je okviru svoje djelovanje započeo Kruno Krstić. Krstić u već navedenom članku tvrdi da: „nikako ne stoji, da bi tek Vukovom intervencijom i Bečkim dogovorom 1850. bio istom stvoren hrvatski književni jezik.“ (Krstić, 1940.: 1. – 2., navedeno prema: Samardžija, 1999.: 49. – 54.). Kao što je spomenuto, pred hrvatskim se jezikoslovcima nakon stvaranja Banovine Hrvatske javlja dužnost da vrate hrvatskoj jezičnoj normi suverenitet, ne odričući se pritom suradnje s predstavnicima srpskog književnog jezika.

Potrebno je spomenuti da unatoč tomu što se nastojao stvoriti zajednički jezik Hrvata i Srba, ono što nije moglo biti zajedničko jezični je osjećaj. Petar Guberina u članku *Hrvatski jezični osjećaj i srpski jezični osjećaj*<sup>8</sup> navodi da je „jezični osjećaj najjači faktor za razvoj i suvremenu vrijednost jezika“ (Guberina, 1940.: 5., navedeno prema: Samardžija, 2012.: 524.). Upravo je jezični osjećaj utjecao na težnju za „čistoćom“ hrvatskog jezika jer za vrijeme Banovine Hrvatske sve što je dolazilo iz Beograda, držalo se stranim, tj. riječi koje su dolazile iz Beograda narod je osjećao tuđima, a hrvatski je jezični osjećaj naročito došao do izražaja upravo u borbi protiv primanja srpskih riječi (Guberina, 1940.: 5.). Stoga su mnoge riječi odbačene kao nehrvatske u Krstić-Gubernininu i Esihovu priručniku jer, između ostaloga, nisu u skladu s hrvatskim jezičnim osjećajem.

Naime, težnja hrvatskih jezikoslovaca u to vrijeme bila je isticanje samostalnosti i jezičnih osobitosti hrvatskoga jezika, kao i razlika između hrvatskoga i srpskoga jezika (Rišner, 2006.: 377.). O jezičnim su razlikama pisali i srpski jezikoslovci, a među prvima i Đuro Daničić. On u svom članku *Razlike između jezika srpskoga i hrvatskog*<sup>9</sup> čakavski drži hrvatskim, a

---

<sup>7</sup> Dujmušić je Ivšiću u pismu predložio da u časopisu navede sljedeće teme: o čistoći hrvatskog književnog jezika, o primitivnosti hrvatskog pravopisa, utjecaju ruskog jezika na hrvatski, tko sve kvari hrvatski književni jezik, ima li Vuk Karadžić kakvih zasluga za ijekavštinu kod Hrvata i dr. Ni u prvi ni u ostale brojeve časopisa Ivšić nije uvrstio ni jedan prilog koji mu je Dujmušić ponudio.

<sup>8</sup> Guberina, Petar. 1940. *Hrvatski jezični osjećaj i srpski jezični osjećaj*, Obzor, br. 69, str. 5.

<sup>9</sup> Članak je u *Glasniku* Društva srpske slovesnosti objavio 1857. u kojem s gledišta onodobne slavističke misli Dobrovskog, Kopitara, Karadžića čakavski drži hrvatskim, a štokavski srpskim.

štokavski srpskim jezikom. Međutim, Nataša Bašić ističe da je Daničić zanemario cijelu knjižnicu štokavskih djela za koja njihovi autori tvrde da su pisana hrvatskim jezikom. Zbog toga je morao odustati od svoje interpretacije, tj. priznati štokavski i hrvatskim jezikom (Bašić, 2000.: 122.). Nadalje, zahvaljujući Ivšićevim akcentološkim studijama i raspravi *Jezik Hrvata kajkavaca*, hrvatsko je jezikoslovlje dobilo znanstveni argument kojim je tronarječni hrvatski jezični korpus moglo razlikovati od srpskog i slovenskog jezika. Na tim su zasadama, kada je jugoslavenska unitaristička politika ugrozila hrvatski jezik toliko da je doveden na rub opstanka, Krstić i Guberina napisali *Razlike* (Bašić, 2000.:123.).

Osim Krstića i Guberine skrb o jezičnom purizmu za vrijeme Banovine Hrvatske preuzeo je i Ivan Esih. Njegovim se radom, kao i radom Krstića i Guberine, počinje nazirati bitno drugačiji pogled na hrvatsko jezično stanje od onoga Maretićeva mladogramatičarskoga, uz pomoć De Saussurea i praškoga strukturalizma.<sup>10</sup> Dolazi do oblikovanja svijesti o postojanju razlika između srpskog i hrvatskog jezika, a time i nov pristup odnosu hrvatskog i srpskoga jezika za koji su zaslužni članovi Pokreta za hrvatski književni jezik (Mićanović, 2006.: 562.).

---

<sup>10</sup> O Praškom lingvističkom krugu opširnije piše Dalibor Brozović u studiji *Standardni jezik. Teorija, usporedbe, geneza, povijest, suvremena zbilja* iz 1970. Brozović navodi da se koncepcija standardnog jezika temelji na postavkama Praške škole, a ključni su pojmovi elastična stabilnost i autonomija standardnog jezika.

### 3. KRSTIĆ-GUBERININE RAZLIKE

Krstić-Guberinina studija *Razlike između hrvatskoga i srpskoga književnog jezika* za hrvatski je jezik bila sudbonosna (Škarić, 2005.: 1.). Poznato je da je djelo probudilo zanimanja na objema stranama, a uz prigovore, upozorenja i nedostatke na hrvatskoj strani djelo je pozdravljeno kao nagovještaj boljih prilika za hrvatski jezik. Za razliku od pristaša časopisa *Hrvatski jezik* Krstić i Guberina hrvatski su jezik interpretirali kao sociolingvističku činjenicu, čime su srušili mit o zajedničkom jeziku Hrvata i Srba i afirmirali protuvukovski smjer u hrvatskom jezikoslovlju (Bašić, 2000.: 123.).

Naime, prvi dio studije čini *Lingvistička rasprava o književnom jeziku* Petra Guberine, a drugi *Rječnik razlika između srpskoga i hrvatskoga književnog jezika* koji zajednički potpisuju, s tim da je Guberina svoju raspravu podijelio na *Lingvističke dokaze* i *Jezične činjenice u hrvatskom i srpskom književnom jeziku*.

U *Lingvističkim dokazima* Guberina najprije govori o povijesti jezika, njegova proučavanja sinkronijski i dijakronijski, potom da se jezik neprestano razvija i mijenja, a jezik kojim sada govorimo nije povijesna analiza, već skup današnjih glasovnih, rječničkih, sintaktičkih, stilskih i stilističkih činjenica. I Stjepan Babić u članku *O Guberininim pogledima na hrvatsko-srpske jezične razlike* govori da Guberina jasno razlikuje spomenute sastavnice (Babić, 1998.: 177.). Potrebno je još istaknuti Guberinin stav o odnosu književnog jezika i dijalekta. Naime, on razgraničuje pojmove književni jezik i dijalekt te smatra da su dijalektalne riječi „one koje se upotrebljavaju izvan književnog jezika, čim se riječ upotrebljava u književnom jeziku, ona više nije dijalektalna.“ (Krstić i Guberina, 1995.: 4.).

O *Jezičnim činjenicama u hrvatskom i srpskom književnom jeziku* piše zato da „možemo govoriti o posebnom hrvatskom književnom jeziku“ (Krstić i Guberina, 1940.:24.). Taj je dio Guberina podijelio na glasovne, morfološke, sintaktičke, stilske i stilističke i rječničke razlike. Najprije se donose glasovne razlike između srpskog i hrvatskog jezika, koje je Guberina popisao bez obzira na to kada razlike počinju i odakle potječu. Hrvatski književni jezik ima -ije, -je, -i u primjerima: *mlijeko, djeca, bio*, a srpski ima -e u primjerima: *mleko, deca, beo*.<sup>11</sup> Gdje hrvatski jezik u sredini i na kraju riječi ima *h*, srpski ima *v* u primjerima: *gluhoća – gluvoća, duhan – duvan, suh – suv*. Hrvatski jezik ima *c*, a srpski *t* u primjerima: *garancija –*

---

<sup>11</sup>Svi primjeri u ovom radu preuzimaju se iz *Razlika* bez bilježenja stranice s koje su preuzeti.

*garantija, demokracija–demokratija*. Zatim Guberina spominje da hrvatski jezik ima *h*, a srpski nema: *hladan –ladan, hren–ren*. Što se tiče morfoloških razlika, u internacionalizmima Srbi i Hrvati ne uzimaju jednake nastavke pa se infinitiv srpski razlikuje od infinitiva hrvatskog. Tako u srpskom jeziku postoji nastavak *-isati*, a u hrvatskom *-irati*: *circulisati – cirkulirati, grupisati – grupirati, izolisati –izolirati*. Srpski jezik ima nastavak *-ovati*, a hrvatski *-irati*: *apelovati – apelirati, civilizovati – civilizirati, interesovati – interesirati*. Srbi prave prezent *-ujem*, a Hrvati prema svome infinitivu *-irati*: *balsamujem – balzamiram*. Futur se u hrvatskom jeziku tvori od infinitiva i nenaglašenog oblika glagola *htjeti*: *pisat ću, ja ću pisati*, a srpski jezik gotovo uvijek ima *da s* prezentom: *ja ću da pišem*. Zatim, u hrvatskom jeziku postoji sufiks *-ićki*, a u srpskom *-ićski*: *plemički – plemićski, mladički – mladićski*, hrvatski ima sufiks *-(i)na*, a srpski *-(o)ta*: *toplina – toplota, mokrina – mokrota*. I u gramatici Hrvati i Srbi poznaju razlike. Guberina kaže da hrvatski jezik poznaje upitnu zamjenicu *što*, a srpski *šta* te se u hrvatskom jeziku također često čuje *šta*, ali Guberina kaže za nju da je dijalektalna (Krstić i Guberina, 1940.:39.). Srbi upotrebljavaju posvojni pridjev, a ne posvojni genitiv, ako uz imenicu stoji atribut ili apozicija. Hrvati govore *brat tetke Mare*, a Srbi *tetka Marin brat*. Za srpski je jezik na sintaktičkoj razini uobičajeno *da li*, a u hrvatskom jeziku *je li*. Važno je naglasiti i stilističku stranu u Guberininu objašnjavanju hrvatsko-srpskih jezičnih razlika jer mnogi danas i ne znaju za nju. Pasivna ustrojstva daju posebnu oznaku srpskom stilu: *U rečenici se iznosi sumnja praćena strahovanjem*. Takve se rečenice toliko razlikuju u stilu od hrvatskih te nam se čini da im je sintaksa sasvim različita (Krstić i Guberina, 1940.:47.). Srpski jezik umjesto infinitiva često ima rečenice s *da*: *da će saveznici da odustanu*. Izbjegavajući infinitiv, Srbi upotrebljavaju glagolske imenice: *Muke od nemanja sredstava za postignuće svojih ambicija*, dok bi Hrvati bilježili: *Muke, što nema sredstava, da postigne svoje ambicije*. Izbjegavanje infinitiva, upotreba glagolskih imenica i pasiva najviše udaljuju srpski stil od hrvatskoga (Krstić i Guberina, 1940.: 48.). Osobite stilističke učinke postižu u hrvatskom jeziku riječi kao što su *sveštenik* i *opšti*. Ako koji Hrvat upotrijebi riječ *opšti* ili *sveštenik*, on želi dati svojoj rečenici poseban kolorit: „ili stavlja događaj u srpski mileu, ili karakterizira nekog srbofila“ (Krstić i Guberina, 1940.:55.).Kada promotrimo sve razlike koje postoje između srpskoga i hrvatskoga književnog jezika, razvidno je da ih ima mnogo, a kada bismo ih promotrili sa stilističke strane, razlike su još brojnije (Krstić i Guberina, 1940.:57.). I kao posljednje donose se razlike u riječima, odnosno u upotrebi istih riječi u različitom značenju. Tako riječ *odojče* kod Srba može značiti *dojenče*, a u hrvatskom jeziku *mlado svinjče*. *Igrati* u srpskom jeziku znači *plesati*, a *tečnost* se upotrebljava u smislu tekućine, dok Hrvat to ne upotrebljava. Postoje riječi koje poznaje i hrvatski i srpski književni

jezik, ali je upotreba različita. Takve su riječi: *defile* i *kapital*. Te riječi upotrebljavaju i Hrvati, ali upotrebljavaju i *mimohod* i *glavnica*, koje Srbi ne upotrebljavaju. Zatim, postoje riječi koje se razlikuju samo po sufiksu ili prefiksu. Srpski je: *uputstvo*, *punomoćstvo*, *definisati*, a hrvatski: *uputa*, *punomoć* i *definirati*. Razlike u značenju i upotrebi riječi brojnije su od svih drugih razlika kad proučavamo hrvatski i srpski književni jezik (Krstić i Guberina, 1940.:58.).

Drugi dio studije, prvi razlikovni rječnik hrvatskoga i srpskoga jezika, zajednički potpisuju Petar Guberina i Kruno Krstić. Autori navode: „Dalo bi se možda mnogo raspravljati o tome, je li bolje reći *sem* ili *osim*, *porudžbina* ili *narudžba*, *omotač* ili *ovojnica*. Ali o jednoj stvari nema sumnje: da Srbin piše i govori: *sem*, *porudžbina* i *omotač*, dok Hrvat kaže i piše: *osim*, *narudžba* i *ovojnica*.“ (Krstić i Guberina, 1940.:78.). Vidi se da autori jasno popisuju koje riječi pripadaju srpskom, a koje hrvatskom jeziku te da svaki smatra svoju riječ ispravnom. Guberina i Krstić htjeli su ovim popisom očuvati čistoću hrvatskoga jezika. Rječnik, čija je natuknička strana srpska, oblikovali su tako da su s lijeve strane velikim tiskanim slovima napisane riječi koje pripadaju srpskom jezičnom krugu, a s desne strane riječi koje pripadaju hrvatskom jezičnom krugu. Zvezdica (\*) koja se pojavljuje na kraju nekih riječi znači da se ta riječ može naći kod hrvatskih pisaca, a Srbi je gotovo uvijek upotrebljavaju, primjerice: *potčinjen\** – *podređen*, *odlično\** – *izvrsno*, *mastilo\** – *crnilo ili tinta*, *kompozicija\** – *skladba*, *efikasan\** – *uspješan*, *fabrika\** – *tvornica*, *aerodrom\** – *uzletište* i dr. Zatim, iza nekih riječi u rječniku pojavljuje se kratica „hd“ (hrvatski dijalektalno), a ona znači da riječ nije književna, nego pripada jednom od dijalekata. Takve su riječi: *izbeglica (hd)* – *bjegunac ili emigrant*, *đon (hd)* – *potplat*, *komšija (hd)* – *susjed*, *marveni (hd)* – *stočni*, *korpa (hd)* – *košara*, *varoški (hd)* – *gradski* i dr. Kratica „h.arh.“ (hrvatski arhaički) znači da je riječ nekada pripadala hrvatskom jeziku. Najveći su dio riječi autori uzeli iz školskih knjiga izdanih u Beograd u koje su se upotrebljavale u školama Jugoslavije. Srpske riječi (s lijeva) pisane su ekavicom, a hrvatske riječi (s desna) pisane su pravopisom koji se u Hrvatskoj upotrebljavao prije Belićeve reforme.<sup>12</sup>

---

<sup>12</sup>Uoči osnutka Banovine Hrvatske u uporabi je četvrto izdanje Boranićeva *Pravopisa hrvatskosrpskog jezika* (1928.). To je posljednje izdanje koje nije usklađeno s *Pravopisnim uputstvom*, a ni s Belićevom normom.

#### 4. HRVATSKI PRAVOPISNI RJEČNIK IVANA ESIHA

Svoj doprinos čistoći hrvatskoga jezika dao je i jezikoslovac Ivan Esih, čija je kroatistička djelatnost manje poznata, ali jednako važna.<sup>13</sup> U uvodu u *Hrvatski pravopisni rječnik* Esih navodi da je svrha rječnika pobrinuti se za jezičnu pravilnost i ljepotu (Esih, 1940.: 4.). Također, upozorava na utjecaj internacionalizama: *matematika, telefon, radio*, navodeći da se u „izražavanju svojih misli trebamo oteti tuđinskom utjecaju“ (Esih, 1940.: 4.). Ivan je Esih bio veliki protivnik grčkih i latinskih riječi, što svjedoči o njegovu priklanjanju Vuku Karadžiću i Đuri Daničiću. Naime, Esih navodi da je bolje upotrebljavati glagole s nastavkom *-irati*: *analizirati, telegrafirati, citirati*, nego grčki završetak *-isati* (Esih, 1940.: 5.). Potrebno je istaknuti Esihovo veličanje narodnoga jezika za koji kaže da je „narodno ogledalo“, da se ne dopusti da postane prljavo jer je u suprotnom naš narod propao (Esih, 1940.: 5.). Dakle, dok budemo imali svoj jezik, bit će i nas, a kada nestane našega jezika, nestat će i nas (Esih, 1940.: 5.). U uvodu Esih navodi i to kako se nada da će priručnik „više koristiti nego učena i teško shvatljiva gramatička obuka“ jer mu je „svrha da upozori samo na najčešće pogreške“ (Esih, 1940.: 6.).

U sastavljanju svoga rječnika Esih se u velikoj mjeri oslanjao na Maretićev *Hrvatski ili srpski jezični savjetnik*.<sup>14</sup> Spomenuto je već da je Esih slijedio puristička stajališta hrvatskih vukovaca, posebno kada je riječ o glagolima i njihovim nastavcima te veličanju tzv. „čistog narodnog govora“. Međutim, potrebno je podsjetiti da su vukovci zbog veličanja narodnog govora odbacivali glavninu tekovina hrvatske leksičke obnove i uz to ignorirali leksičke razlike između hrvatskoga i srpskoga jezika, a najbolji svjedok tomu je upravo Maretićev savjetnik (Samardžija, 2004.: 119.). Esih, kao ni Maretić, ne odobrava tuđice u jeziku, već u uvodu spominje kako takve utjecaje u jeziku treba smanjiti. Iako je Esih većinu riječi preuzeo od Maretića, postoje u Esihu riječi koje se razlikuju od Maretićevih, tj. predlagao je drugačije zamjene u odnosu na Maretićeve. Tako riječi u Esihovu rječniku nisu pod utjecajem germanizama i ostalih tuđica jer je predlagao rješenja koja je smatrao prikladnima za hrvatski

---

<sup>13</sup>Ivan je Esih pisac, publicist i prevoditelj. Rođen je u Ljubuškom 1898., a školovao se u Travniku, Sarajevu, Pragu i Zagrebu. Djelovao je kao pisar, poštanski službenik, profesor, referent, savjetnik i nadstojnik. Bio je član različitih društava i odbora te član Slavenskog instituta u Pragu i Slavenskog društva u Sofiji. Uređivao je *Omladinu*, *Službeni glasnik Odjela za prosvjetu Banovine Hrvatske* i *Prosvjetni život*. Njegova publicistička djelatnost znatno nadmašuje beletrističku. Sastavio je hrvatski pravopisni rječnik široke namjene, više njemačko-hrvatskih rječnika, talijansko-hrvatski rječnik te rječnik turcizama, a surađivao je i u stranim enciklopedijama. (<http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=5749>, posjećeno 18. kolovoza 2016.).

<sup>14</sup> Maretić, Tomo. 1924. *Hrvatski ili srpski jezični savjetnik za sve one, koji žele dobro govoriti i pisati književnim našim jezikom*, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb.

jezik gdje god je to bilo moguće, a navedeno je da se zalagao za narodni jezik i upotrebu domaćih riječi (Grozdanović, 2016.: 11.).

U Esihovu *Hrvatskom pravopisnom rječniku* hrvatske su riječi kao i u Krstića i Guberine navedene s desne strane, samo što su u Esih otisnute masnim slovima. Također, uz poneke se riječi u zagradi može naći ime filologa koji predlaže navedenu riječ ili rečenicu, a primjer je: *Afrikanac, afrički – Afričanin, afrički (prof. Rožić prema glasovnim zakonima)*.<sup>15</sup>Na kraju rječnika stoji popis naziva za pojedine vrste riba koje uvrštava u četiri kategorije: ribe, glavonošce, školjkare i rakove. Neki su od naziva koje Esih preporuča sljedeći: *Švoj, švoja – List, Viža, veža – Žutulja, Sepia–Sipa, Oštriga –Kamenica, Pedoč –Dagnja, Langusta – Jastog*. Osim naziva ribanavedena su i rodbinska imena za koja navodi: „Nijedan narod nije toliko bogat nazivima rodbine i svojte kao naš. Ova imena pozna naš seljak, ali građanin teško zna za njih.“ (Esih, 1940.: 47.). Prvo kazalo tumači pojedine narodne nazive, a drugo kazalo iznosi kako narod naziva pojedine članove rodbine i svojte: *sin–kći svome ocu! svojoj materi!, Sestrić–sin sestrin tetki, Sin djeverov – djeveričić*.

O Esihovu *Hrvatskom pravopisnom rječniku* Marko Samardžija bilježi da je, unatoč prihvatljivim prijedlozima i preporukama, djelo izrađeno na brzinu te da Esih zagovara rješenja za koja je malo vjerojatno da će ih hrvatska jezična zajednica u to vrijeme prihvatiti, npr.: *gizdav* umjesto *bahat*, *črevlju* umjesto *čizme*, *sumnju* umjesto *dvojbe* (Samardžija, 2012.: 276.). Međutim, o tome se dalo zaključiti i po tome što je Esih malo toga novoga donio, a većinu preuzeo od Maretića. Budući da u Banovini Hrvatskoj nije bilo političkih i drugih pritisaka koji bi tražili da Maretić bude normativnim uzorom, Esih je mogao donijeti promjene koje bi bile prihvatljivije jer i sam navodi da „premda je hrvatska filološka nauka napredovala, ipak nema među nama čovjeka, koji bi autoritativnom riječju mogao doviknuti: ovako je i nikako drugačije“ (Esih, 1940.: 1.).

---

<sup>15</sup>Svi primjeri u ovom radu preuzimaju se iz *Hrvatskog pravopisnog rječnika* bez bilježenja stranice s koje su preuzeti.

## 5. USPOREDBA RAZLIKA I HRVATSKOG PRAVOPISNOG RJEČNIKA

Kao što je već spomenuto, nakon što je hrvatski jezik i prije osnutka Banovine Hrvatske bio uvrlo nepovoljnom sociopolitičkom položaju, pojavila se posebna vrsta jezičnog purizma: težnja za uklanjanjem srbizama i jasnim hrvatsko-srpskim razgraničenjem. U ovom će dijelu rada pozornost biti usmjerena upravo navedenim hrvatsko-srpskim razgraničenjima, i to usporedbom navedenih razgraničenja danih u dvama hrvatskim purističkim priručnicima: Krstić-Guberininim *Razlikama* i Esihovu *Hrvatskom pravopisnom rječniku*.

Tabličnim prikazom donosi se popis srpskih riječi koje su i u *Razlikama* i u *Hrvatskom pravopisnom rječniku* zamijenjene hrvatskim riječima. U prvom će se potpoglavlju usporedbom ovih dvaju purističkih priručnika uočiti koliko se jednakih srpskih riječi nalazi u obama priručnicima, a čije su hrvatske zamjene predložili Krstić i Guberina te Esih. U drugom se potpoglavlju donosi popis srpskih riječi za koje Krstić i Guberina te Esih ne predlažu jednake hrvatske zamjene. U posljednjem se potpoglavlju donosi odnos prema dijalektizmima u obama priručnicima. U Krstića i Guberine takvi su primjeri označeni kraticom „hd“, a Esih ih posebno ne obilježava. Cilj je istražiti je li takve riječi i Esih uvrstio u svoj rječnik i ima li za njih zamjenu.

### 5.1. Srbizmi zamijenjeni hrvatskim riječima u *Razlikama* i *Hrvatskom pravopisnom rječniku*

Srbizmi u *Razlikama* i *Hrvatskom pravopisnom rječniku* za koje su autori ponudili istovjetne zamjene bit će popisani u tablici 1. S lijeve strane tablice donesene su srpske riječi koje su zapisane u obama priručnicima. U sredini se tablice nalaze hrvatske zamjene koje su predložili Krstić i Guberina u svojim *Razlikama*, a s desne strane tablice navedene su zamjene koje predlaže Esih.



Tablica 1. Srbizmi zamijenjeni hrvatskim riječima u *Razlikama* i *Hrvatskom pravopisnom rječniku*

Srpska riječ	Hrvatska zamjena u <i>Razlikama</i>	Hrvatska zamjena u <i>Hrvatskom pravopisnom rječniku</i>
APOTEKA	ljekarnica	ljekarnica
ADVOKAT	odvjetnik	odvjetnik
BEŠIKA	kolijevka	kolijevka
CIRKULAR	okružnica	okružnica
DIREKTOR	ravnatelj	ravnatelj
FABRIKA	tvornica	tvornica
FLAŠA	boca, staklenka	boca
GLUV	gluh	gluh
INSPEKTOR	nadzornik	nadzornik, nadglednik
ISPOLJAVATI	pokazivati, izražavati	pokazivati, očitovati
JUN	juni, lipanj	lipanj
KAPITAL	glavnica	glavnica, novac
KOMISIJA	povjerenstvo	povjerenstvo
MART	ožujak	ožujak
MOREPLOVAC	mornar, pomorac	mornar, brodar
NAČELSTVO	poglavarstvo	poglavarstvo
NEIZOSTAVAN	siguran	siguran
OBIM	obujam	obujam
OBMANUTI, OBANJIVATI	prevariti, varati	prevariti, varati

PASULJ	grah	grah
POL	spol	spol
PONOVO	iznova, nanovo, ponovno	ponovo, nanovo
RAPAV	hrapav	hrapav
REŠEN SAM / REŠEN	odlučio sam	odlučio se
SADEJSTVO	sudjelovanje	sudjelovanje
SAOPŠTITI	saopćiti	saopćiti
SAVET / SAVJET	vijeće, zbor	vijeće
SEKRETAR	tajnik	tajnik
SOPSTVENIK	vlasnik	vlasnik
SVIREP	okrutan	okrutan
ŠLJAM	mulj	mulj, glib
TALAS	val	val
TEČNOST	tekućina	tekućina, kapljevina
TRPEZARIJA	blagovaonica	blagovaonica
UNIVERZITET	sveučilište	sveučilište
UOBRAZILJA	mašta	mašta
USLOV	uvjet	uvjet, pogodba
VAROŠ	grad	grad
VASPITATI	odgajati	odgajati
VOZ	vlak	vlak
ZAJEMČITI	zajamčiti	zajamčiti
ZAOSTAVŠTINA	ostavština	ostavština

ZAVOJEVAČ	osvajač	osvajač
ZVANIČAN	služben	služben
ŽIVOPISAN	slikovit	slikovit

Usporedbom su, dakle, obuhvaćeni srbizmi zajednički obama priručnicima. Takvih je zajedničkih leksema manji broj što ne čudi ako se uzme u obzir da je Esih na početku priručnika istaknuo kako mu je svrha upozoriti na najčešće pogreške pa se moglo očekivati da će njegov priručnik sadržavati daleko manji popis riječi od Krstić-Guberininih *Razlika*. Međutim, u nekim se zamjenama već vidi kako Esih, u težnji za čišćenjem jezika od „hrapavosti i kvrga“, predlaže ne samo zamjenu istovjetnu onoj u *Razlikama*, nego još pravilnije rješenje za hrvatski jezik. Stoga navodi i veći broj zamjena za srbizme: *šljam – mulj, glib; kapital – glavnica, novac*. Potrebno je spomenuti da se u obama priručnicima može naići na pokoju tuđicu koju su hrvatski govornici prihvatili. Takve su riječi: *cirkular* umjesto *okružnica*, *inspektor* umjesto *nadzornik*, *komisija* umjesto *povjerenstvo*, *kapital* umjesto *glavnica*. Među predloženim hrvatskim zamjenama u tablici ima i onih koje su u upotrebi i danas u razgovornom jeziku, ali ne i u književnom. Takve su riječi: *ponovo, moreplovac, komisija, inspektor*.

## 5.2. Srbizmi koji u Esihovu *Hrvatskom pravopisnom rječniku* nisu zabilježeni istom hrvatskom zamjenom kao u Krstić-Guberininih *Razlikama*

U ovome potpoglavlju u tablici 2. donosi se popis srpskih riječi koje nisu zabilježene istom hrvatskom zamjenom u Krstić-Guberininih *Razlikama* i Esihovu *Hrvatskom pravopisnom rječniku*. S lijeve se strane donose srpske riječi zabilježene u obama priručnicima, u sredini hrvatska zamjena koju predlažu Krstić i Guberina, a s desne se strane donosi hrvatska zamjena kojoj prednost daje Esih.

Tablica 2. Srbizmi koji u Esihovu *Hrvatskom pravopisnom rječniku* nisu zabilježeni istom hrvatskom zamjenom kao u Krstić-Guberininim *Razlikama*

Srpska riječ	Hrvatska zamjena u <i>Razlikama</i>	Hrvatska zamjena u <i>Hrvatskom pravopisnom rječniku</i>
ADRESA	naslov	natpis
ARHIVA	arhiv	pismara
BAŠĆA, BAŠTA	vrt	bašča
BROJANICE	krunica, čislo	brojanice
DECENIJA	decenij	desetogodište
DRHĆEM	drhćem	drščem
IMALAC, IMAOC	posjednik	imalac
KUPATILO	kupaonica	kupalište
MINUT	minuta	minut
MUZIKA	glazba	muzika
POLUTKA	spojka	polukugla
PREDUZIMAC	poduzetnik	pothvatnik
PRSNIK	prsluk	prsnik
ŠTAMPA	novinstvo	tisak
VERIDBA	zaruke	vjeridba

Iz tabličnoga bi se popisa riječi moglo zaključiti kako za neke primjere Esih donosi normativno prihvatljivije zamjene hrvatskom jeziku u usporedbi s Krstić-Guberininim zamjenama, primjerice: *arhiva* – *pismara*, *analisati* – *tumačiti*, *rašćlaniti*, dok su Krstić i Guberina navedene riječi zamijenili tuđicama: *arhiva* – *arhiv*, *analisati* – *analizirati*. Međutim, gotovo svi ostali primjeri navedeni u tablici pokazuju kako se Esih nije previše

udaljio od srpskoga jezika pa je za neke srpske riječi predlagao slične ili iste zamjene: *muzika* – *muzika*, *minut* – *minut*, *kupatilo* – *kupalište*, što dokazuje već spomenuto njegovo oslanjanje na Maretićev savjetnik. Nadalje, postoji mnogo zamjena koje u Krstića i Guberine nisu prihvatljive i smatraju se srbizmima ili tuđim riječima, a u Esiha su prihvatljiva zamjena. Tako Esih smatra da je pravilno *gudački*, a ne *gudalački*, dok Krstić i Guberina navode obrnuto rješenje. Zatim, u Krstića i Guberine *grehovi* nije pravilna množina, već *grijesi*, dok je u Esiha pravilno *grehota*, a ne *grjehota*. Da je Esih priklonjen rješenjima s ekavicom, svjedoči i primjer za koji kaže da je pravilno *crepovi* i *crpen* umjesto *crijepovi* i *crpljen*.

Jasno je vidljivo kako Esih slijedi Maretićeve stavove koji se protive upotrebi germanizama i ostalih tuđica, ali usporedimo li većinu Esihovih zamjena s Krstić-Guberininim zamjenama, uočava se kako one danas nisu prihvatljive u hrvatskom standardnom jeziku. Posebno se zamjera Esihu što je nepravilnima proglasio riječi koje su danas prihvaćene u hrvatskom jeziku jer se nije mogao oduprijeti autoritetu purističkih prethodnika Maretića i Vatroslava Rožića, a to su riječi: *glazba*, *podmornica*, *benediktinac*, *dominikanac*, *poetika* i dr. (Samardžija, 2012.: 276.). Već spomenuta brzina u sastavljanju purističkog priručnika da se uočiti kada Esih nepravilnima proglašava imenicu *hvalospjev* i glagol *promijeniti* za koje kao zamjene navodi *hvalospjev* i *promijeniti*. Stoga i Samardžija navodi da je ocjenitelj njegova priručnika<sup>16</sup>s razlogom napisao: „Prije svega držim da je priručnik nekako u hitnji, na brzu ruku sastavljen, valjda u želji da se što prije postigne dobra namjeravana svrha.“(Iko, 1939.: 1., navedeno prema: Samardžija, 2012.: 276.).S druge se strane *Razlike* smatraju najboljim i najiscrpnijim tekstom napisanim do sada o hrvatsko-srpskim jezičnim razlikama koji je mnogo utjecao na hrvatsko jezikoslovlje u 20. stoljeću i na očuvanje hrvatskog književnojezičnog izraza (Babić,2004.:102.).

### 5.3.Dijalektizmi u *Razlikama* i *Hrvatskom jezičnom savjetniku*

Već jes pomenuto kako su Krstić i Guberina u *Razlikama* pojedine riječi označavali kraticom „hd“, što znači da ona pripada jednom od hrvatskih dijalekata, dok se u srpskom jeziku ta riječ pojavljuje u književnom jeziku. Dakle, te se riječi ne bi smjele upotrebljavati u hrvatskom književnom jeziku. Stoga je cilj ovoga potpoglavlja istražiti je li i Esih takve riječi uvrstio u svoj puristički priručnik i postoji li za njih zamjena. S lijeve se strane donosi riječ

---

<sup>16</sup>Primorac, Iko. 1939. *Još jedan pravopisni rječnik*, Obzor, br. 248, str. 1.

koju Krstić i Guberina smatraju dijalektizmom, u sredini se donosi zamjena koja je prihvatljiva za hrvatski književni jezik, a s desne se strane donosi zamjena koju predlaže Esih.

Tablica 3. Dijalektizmi u *Razlikama* i *Hrvatskom pravopisnom rječniku*

Dijalektizmi	Krstić-Guberinine <i>Razlike</i>	Esihov <i>Hrvatski pravopisni rječnik</i>
APS	zatvor	haps
AVLIJA	dvorište	dvorište
BROJANICE	krunica, čislo	brojanice
ČINIJA	zdjela	zdjela
ČORBA	juha	juha
ĐUBRE	gnoj, smeće	gnoj
GORD	ohol	ohol
IZBEGLICA	bjegunac, emigrant	bjegunac
IZVINITI	oprostiti	oprostiti
KAIŠ	remen	remen
KAZAN	kotao	kotao
KOMŠIJA	susjed	susjed
MEHANA	krčma	krčma
NEIMAR	graditelj	graditelj
PIJACA	trg	trg
SUPA	juha	juha

Srpske riječi navedene s lijeve strane tablice u Krstića i Guberine označene su kraticom „hd“, što znači da je njihova upotreba moguća u hrvatskim dijalektima. U Esiha te iste riječi nisu dodatno označene pa su one za njega ili ipravnile ili im pristupa kao tuđicama te im nalazi prihvatljiviju zamjenu. Dok se riječ *berberin* u Krstića i Guberine pojavljuje u dijalektu, u Esiha je ta riječ preuzeta iz talijanskog, točnije *barbiere*, a znači *brijač*. Zatim, riječ *gazdinstvo* u *Razlikama* pojavljuje se u dijalektu, a Esih označava podrijetlo riječi *gazda* iz mađarskog jezika, a zamjenjuje ju riječju *gospodar*. Također, riječ *marama* u Esiha potječe iz turskoga jezika, a oba ju priručnika zamjenjuju hrvatskom riječju *rubac*. Iako u *Razlikama* postoji mnoštvo riječi koje se pojavljuju u hrvatskim dijalektima, Esih većinu tih riječi nije ni naveo u svome priručniku, a riječi koje i postoje u njegovu *Hrvatskom pravopisnom rječniku* smatra prihvatljivima za hrvatski jezik, dok ih Krstić i Guberina strogo odvajaju od hrvatskog književnog jezika.

## 6. ZAKLJUČAK

Hrvatski se jezik od početka 20. stoljeća našao u nepovoljnom sociolingvističkom položaju. Poznato je kako su dotada Vuk Karadžić i Đuro Daničić smatrani jezičnim uzorima srpskoga jezika u srpskoj filologiji, a hrvatski se jezik, nažalost, našao s njim u izravnom dodiru, što je rezultiralo time da je hrvatska pravopisna tradicija nasilno ujednačena sa srpskom, a srpski je jezik nametnut Hrvatima u svim područjima javnog i društvenog života. Budući da je hrvatski jezik time potisnut u drugi plan, bjelodano je da je stvaranje zajedničkog, jednog jezika Hrvata i Srba, lažna namjera beogradske unitarne jezične politike. Međutim, u drugoj polovici 30-ih godina 20. stoljeća o hrvatskom se jeziku počelo razmišljati na način da mu se omogući bolji položaj i razvoj. Za to su zaslužni već spomenuto Društvo Hrvatski jezik i pripadnici Pokreta za hrvatski književni jezik koji su skrbili o unapređivanju hrvatskog jezika, čuvanju njegova duha i nastojanju oko pravilne njegove upotrebe. Iako nije raskinuta suradnja s predstavnicima srpskog književnog jezika, za vrijeme Banovine Hrvatske nastojalo se hrvatskoj jezičnoj normi vratiti suverenitet. Tu su dužnost na sebe preuzeli Kruno Krstić i Petar Guberina izdajući *Razlike*, čime su začeli posebnu vrstu jezičnog purizma, a to je jasno hrvatsko-srpsko jezično razgraničenje i uklanjanje srbizama iz hrvatskoga jezika. Osim njih svoj je doprinos dao i Ivan Esih *Hrvatskim pravopisnim rječnikom* u kojemu se, siromašnijom građom i ponekim nedostacima, jednako velikom željom zalagao za pravilnu upotrebu i čistoću hrvatskoga jezika. Nažalost, nepovoljne političke prilike spriječile su razvoj nastojanja koja su započeli Krstić, Guberina i Esih jer slijedi razdoblje Nezavisne Države Hrvatske, a nakon toga stvaranje jugoslavenske države kada je razgraničenje hrvatskoga i srpskoga jezika postalo neprihvatljivo. Usprkos tomu što su priručnici jedno vrijeme bili prešućivani, *Razlike* su sloville kao „osnovno lektorsko vrelo“ (Bašić, 2000.: 192.) nakon 1945. godine te su odigrale ključnu ulogu u očuvanju hrvatskoga književnojezičnog izraza i među hrvatskim jezikoslovcima u poslijeratnoj Jugoslaviji.



## 7. LITERATURA

1. Babić, Stjepan. 1998. *O Guberininima pogledima na hrvatsko-srpske jezične razlike*, Jezik 5, str. 176. – 182.
2. Bašić, Nataša. 2000. *Uvod u nastanak Guberina – Krstićevih Razlika*, Jezik 4, str. 121. – 134.
3. Brozović, Dalibor. 1970. *Standardni jezik. Teorija, usporedbe, geneza, povijest, suvremena zbilja*, Matica hrvatska, Zagreb
4. Grozdanović, Antonija. 2016. *Jezikoslovni pogledi Ivana Esiha i Tome Maretića*, seminarski rad, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Osijek
5. Guberina, Petar. 1940. *Hrvatski jezični osjećaj i srpski jezični osjećaj*, Obzor, br. 69, str. 5.
6. Krstić, Kruno. 1940. *Hrvatski književni jezik*, Obzor, br. 50, str. 1. – 2.
7. Mićanović Krešimir, 2006. *Mjesto standardologije u jezikoslovnoj kroatistici*, u: *Hrvatski jezik u XX. stoljeću* (zbornik radova), Matica hrvatska, Zagreb, str. 562.
8. Mirković, Slavko. 2008. *Babićev zbornik o 80. obljetnici života*, Ogranak Matice hrvatske, Slavonski Brod
9. Primorac, Iko. 1939. *Još jedan pravopisni rječnik*, Obzor, br. 248, str. 1.
10. Rišner, Vlasta. 2006. *Hrvatsko jezično savjetništvo u 20. stoljeću*, u: *Hrvatski jezik u XX. stoljeću* (zbornik radova), Matica hrvatska, Zagreb, str. 377.
11. Samardžija, Marko. 1999. *Norme i normiranje hrvatskoga standardnoga jezika*, Zagreb, Matica hrvatska.
12. Samardžija, Marko. 2004. *Iz triju stoljeća hrvatskoga standardnog jezika*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb
13. Samardžija, Marko. 2006. *Hrvatski jezik od početka XX. stoljeća do godine 1945.*, u: *Hrvatski jezik u XX. stoljeću* (zbornik radova), Matica hrvatska, Zagreb, str. 9.
14. Samardžija, Marko. 2012. *Hrvatski jezik i pravopis od ujedinjenja do kraja Banovine Hrvatske (1918. – 1941.)*, Školska knjiga, Zagreb
15. Škarić, Ivo. 2005. *Petar Guberina (1913. – 2005.)*, Jezik 1, str. 1. – 3.

### Internetski izvori

16. <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=5749>, posjećeno 18. kolovoza 2016.
17. [https://hr.wikipedia.org/wiki/Kraljevina\\_Jugoslavija](https://hr.wikipedia.org/wiki/Kraljevina_Jugoslavija), posjećeno 20. kolovoza 2016.

## 8. GRAĐA

1. Guberina, Petar i Krstić, Kruno. 1940. *Razlike između hrvatskoga i srpskoga književnog jezika*, Zagreb, Matica hrvatska
2. Esih, Ivan. 1940. *Hrvatski pravopisni rječnik za pravilnost i čistoću hrvatskoga jezika*, Matica hrvatska, Zagreb